

JAN IZDEBSKI¹

Agencja akredytacyjna szkolnictwa wyższego w Estonii²

Wpłynął: 27.10.2023. Akceptacja: 26.11.2023

Abstrakt

Zapewnianie jakości kształcenia należy do najistotniejszych zagadnień z zakresu organizacji i funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego. System szkolnictwa wyższego w Estonii jest ściśle powiązany z otoczeniem zewnętrznym. Na jego specyfikę i jakość kształcenia mają wpływ standardy całego systemu edukacji i nauki oraz otoczenie społeczno-gospodarcze. W Estonii na tę charakterystykę duży wpływ ma realizowana polityka innowacyjności, współpraca międzynarodowa oraz informatyzacja w sferze działalności instytucji publicznych w tym również edukacyjnych, oświatowych i szkolnictwa wyższego. Oceny jakości szkolnictwa wyższego organizuje i przeprowadza Agencja ds. Jakości Szkolnictwa Wyższego zgodnie z zasadami międzynarodowymi. Obecnie oceną jakości kształcenia zajmuje się Estońska Agencja Jakości Edukacji (Estonian Quality Agency for Education, Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur – HAKA). Jej działalność jest wysoko oceniana w pracach międzynarodowych stowarzyszeń zajmujących się współpracą w zakresie zapewniania jakości kształcenia.

Słowa kluczowe: prawo o szkolnictwie wyższym, ocena jakości kształcenia, agencje jakości kształcenia.

¹ Dr hab. Jan Izdebski prof. KUL – Katedra Prawa Samorządu Terytorialnego i Nauki Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (Polska); e-mail: izdebski@kul.pl; ORCID: 0000-0002-2911-4445.

² Badania wykorzystane w artykule nie zostały sfinansowane przez żadną instytucję.

JAN IZDEBSKI

Accreditation Agency for Higher Education in Estonia

Educational quality assurance is among the most important issues in the organisation and functioning of the higher education system. The higher education system in Estonia is closely linked to the external environment. Its characteristics and the quality of education are influenced by the standards of the entire education and science system and the socio-economic environment. In Estonia, these characteristics are strongly influenced by the implemented innovation policy, international cooperation and computerisation in the sphere of activities of public institutions including education, education and higher education. Quality assessments of higher education are organised and carried out by the Agency for Higher Education Quality in accordance with international rules. Currently, education quality assessment is carried out by the Estonian Quality Agency for Education, Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur (HAKA). Its activities are highly rated in the work of international associations for cooperation in the field of education quality assurance.

Keywords: higher education law, educational quality assessment, educational quality agencies.

Wprowadzenie

Celem niniejszego opracowania jest analiza rozwiązań prawnych kształtujących zapewnianie jakości kształcenia w systemie szkolnictwa wyższego w Republice Estonii. Zostanie zwrócona uwaga na kluczowe elementy wskazujące na przyjęty model szkolnictwa wyższego oraz działania podejmowane w celu podnoszenia jakości kształcenia w ramach realizacji programów studiów.

Należy się zgodzić, że jakość kształcenia w szkolnictwie wyższym dotyczy zarówno procesu kształcenia, jak i wykształcenia wyższego jako dobra wytwarzanego w procesach kształcenia. Pojęcie to należy do zestawu kluczowych pojęć służących zarówno opisowi stanu szkolnictwa wyższego, jak i uzasadnianiu zmian tego stanu³. W literaturze przedmiotu trafnie wskazuje się, że jakość kształcenia jest wynikiem oddziaływania wielu wzajemnie powiązanych czynników usytuowanych w samym systemie edukacyjnym i całym systemie społecznym⁴. Analiza zagadnień dotyczących działań w zakresie zapewniania jakości kształcenia pozwala zwrócić uwagę na kluczowe cechy danego systemu szkolnictwa wyższego.

Edukacja, szkolnictwo wyższe oraz innowacje w Estonii

Rozwiązania w zakresie edukacji, szkolnictwa wyższego i nauki w Estonii należą do najlepiej ocenianych zarówno w Europie, jak i na całym świecie.

Realizowane przez OECD badanie PISA (Programme for International Student Assessment) co trzy lata weryfikujące umiejętności 15-latków w zakresie nauk przyrodniczych (takich jak: biologia, geografia, fizyka, chemia), a ponadto matematyki oraz umiejętności czytania ze zrozumieniem wskazuje na bardzo wysoki poziom edukacji w Estonii⁵. Biorąc pod uwagę kolejne badania w tym zakresie, trzeba stwierdzić, że edukacja w Estonii oraz Finlandii należy do najlepszych w Europie i na świecie⁶.

³ A. Korybski, *Jakość kształcenia w szkolnictwie wyższym (perspektywa gry organizacyjnej)*, „Krytyka Prawa” 2018, 10(2), s. 149–151.

⁴ J. Godłów-Legiędź, *Szkolnictwo wyższe w procesie transformacji ustrojowej w Polsce a jakość kształcenia*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2016, XCVIII, s. 200.

⁵ <https://www.oecd.org/pisa/> (dostęp: 1.09.2023).

⁶ A. Schleicher, *PISA 2018. Insights and Interpretations*, OECD 2019, s. 6 in.

W 2018 r. Estonia wypadła najlepiej spośród krajów europejskich, uzyskując największą liczbę punktów w pomiarze wszystkich umiejętności, które obejmuje badanie PISA. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że za sukcesem estońskiego systemu edukacji stoi przede wszystkim wysoka jakość szkolenia nauczycieli, realizowana w ramach systemu szkolnictwa wyższego⁷.

Na omawiane zagadnienia ma również wpływ stopień informatyzacji poszczególnych sfer życia społecznego i publicznego oraz innowacyjność w działalności gospodarczej.

Należy zwrócić uwagę, że w dziedzinie informatyzacji działalności instytucji państwowych Republika Estońska znajduje się od lat w ścisłej europejskiej czołówce⁸. Estonia jest pionierem cyfryzacji w Europie i oferuje swoim obywatelom ponadprzeciętne rozwiązania internetowe, zarówno w działalności administracji publicznej, jak i w edukacji i szkolnictwie wyższym⁹. Wprowadzane rozwiązania zmieniają standardy i usprawniają kontakt pomiędzy państwem a obywatelami oraz zwiększają możliwość uczestnictwa w wielu przejawach życia społecznego służących rozwojowi człowieka.

Na uwagę zasługuje wprowadzone do systemu prawnego prawo obywatela do dostępu do internetu – na podstawie §33 ustawy z dnia 15 listopada 2000 roku o informacji publicznej¹⁰, w którym określono prawo swobodnego dostępu do informacji publicznych w bibliotekach publicznych przez internet w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 12 listopada 1998 roku o bibliotekach publicznych¹¹. W związku z tymi działaniami Estonia jest zdecydowanym liderem w zakresie dostępności cyfrowych usług publicznych i znacznie wyprzedza pozostałe państwa Unii Europejskiej¹². Wysoki stopień zaawansowania w usługach e-administracji potwierdzają wysokie miejsca Estonii w rankingach dobrostanu cyfrowego Digital Quality of Life Index (DQL)¹³.

⁷ E.A. Kos, *Specyfika kształcenia nauczycieli wczesnej edukacji w Finlandii i Estonii. Podobieństwa i różnice*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2021, 16(2), 65–76.

⁸ M. Chlewicki, A. Kędzierska, M. Oranowski, *Elektroniczna administracja w Estonii*, „Prace z zakresu myśli polityczno-prawnej oraz elektronicznej administracji, Wrocławskie Studia Erazmiańskie” 2010, 4, s. 195.

⁹ K. Raś, *Estonia jako lider w zwiększaniu cyberbezpieczeństwa*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych”, 68(1641).

¹⁰ Public Information Act Passed 15.11.2000 RT I 2000, 92, 597, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514112013001/consolide> (dostęp: 10.01.2023).

¹¹ Public Library Act Passed 12.11.1998 RT RT 1998, 103, 1696 <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019127> (dostęp: 10.01.2023).

¹² European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, T. Randma-Liiv, C. Pesti, *Public administration characteristics and performance in EU28: Estonia*, G. Hammerschmid, N. Thijs (red.), Publications Office, 2018. <https://data.europa.eu/doi/10.2767/74735> (dostęp: 10.01.2023).

¹³ <https://surfshark.com/dql2021> (dostęp: 10.01.2023).

Rozwiązania informatyczne, obok wpływu na standardy działania administracji publicznej, są wdrażane w szkolnictwie wyższym. W Estonii w ramach nowoczesnego kształcenia akademickiego coraz częściej brana jest pod uwagę efektywność nauczania mieszanego-hybrydowego lub inaczej blended learningu (połączenie klasycznej formy nauczania z nauczaniem zdalnym). Podczas zajęć w modelu e-learningowym stosowanych jest wiele narzędzi charakterystycznych dla środowiska zdalnego¹⁴.

Kolejnym ważnym zagadnieniem, które wpływa na otoczenie systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest realizowana w Estonii polityka innowacyjna oraz związana z nią praktyka tworzenia przyjaznego środowiska dla start-upów. Polityka innowacyjna jest zestawem elementów polityki naukowej i polityki technologicznej. Jej celem jest wspieranie innowacyjności gospodarki, to znaczy niesienie pomocy we wprowadzaniu nowych produktów, usług, procesów technologicznych i technik zarządzania¹⁵. Estonia zajmuje wysokie miejsce w rankingach innowacyjności w Europie i na świecie (odpowiednio 18. miejsce na świecie, 10. w Europie)¹⁶.

Wiele przedsięwzięć gospodarczych w dużym potencjale innowacyjności oprócz sukcesu lokalnego odniosło również sukces międzynarodowy. W Estonii jako start-upy powstały takie firmy, jak np.: Skype, Transferwise, Pipedrive, Fortumo, Erply, Taxify czy Lingvist¹⁷.

Organizacja szkolnictwa wyższego

Szkolnictwo wyższe w Estonii ma długie tradycje. Jako początek kształcenia akademickiego należy uznać XVII wiek, kiedy utworzono Uniwersytet w Tartu (ówczesnym Dorpacie). W 1632 roku decyzją króla Szwecji Gustawa Adolfa II przeprowadzono reorganizację Gimnazjum w Tartu i nadano mu nazwę Academia Gustaviana. Wydarzenie to uważane jest za założenie pierwszego uniwersytetu w Estonii – Uniwersytetu w Tartu. Początkowo studia podejmowane były jedynie przez przedstawicieli narodowości szwedzkiej i fińskiej¹⁸.

¹⁴ L. Pokrzycka, *Zdalne nauczanie w Estonii na przykładzie Uniwersytetu Technicznego w Tallinie*, „Zarządzanie Mediami” 2020, 8(3), s. 170.

¹⁵ E. Stawasz, *Polityka innowacyjna*, [w:] K.B. Matusiak (red.), *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, PARP, Warszawa 2011, s. 198–199.

¹⁶ S. Dutta, B. Lanvin, L. Rivera León, S. Wunsch-Vincent, *Global Innovation Index 2022 What is the future of innovation-driven growth?*, 15th edition, WIPO 2022.

¹⁷ *Państwa bałtyckie – kolebka innowacji w Europie Środkowej*, Instytut Europy Środkowej, <https://ies.lublin.pl/komentarze/panstwa-baltyckie-kolebka-innowacji-w-europie-srodkowej> (dostęp: 1.10.2023).

¹⁸ *Higher Education in Estonia*, Archimedes Foundation, Estonian Academic Recognition Information Centre, Tallin 2010, s. 9.

Należy podkreślić, że Gimnazjum w Tartu, które było podstawą powstania pierwszego estońskiego uniwersytetu, swoje początki zawdzięcza królowi Stefanowi Batoremu, a założyli je jezuita w 1583 r. jako Gymnasium Dorpatense. Kończąc wątki historyczne, nie sposób nie zauważyć, że w okresie zaborów Uniwersytet Dorpacki miał bardzo ważne znaczenie dla kształcenia Polaków. Absolwenci tej uczelni po odzyskaniu niepodległości mieli ogromny wpływ na rozwój polskiej inteligencji i szkolnictwa wyższego¹⁹.

Obecny system szkolnictwa wyższego w Estonii jest uregulowany ustawą z dnia 20 lutego 2019 r. o szkolnictwie wyższym²⁰.

Podstawą estońskiego systemu szkolnictwa wyższego jest zasada bezpłatności, szerokiej autonomii placówek i trzystopniowego systemu kształcenia. Realizacja celów systemu szkolnictwa wyższego dokonuje się w ramach istotnych problemów demograficznych.

Zgodnie z § 3 ustawy o szkolnictwie wyższym estoński system szkolnictwa wyższego oparty jest na trójstopniowej strukturze studiów:

- ❑ studia pierwszego stopnia, czyli studia licencjackie oraz studia w szkolnictwie wyższym zawodowym,
- ❑ studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie oraz
- ❑ studia trzeciego stopnia, tj. studia doktoranckie.

Jednostki szkolnictwa wyższego prowadzą studia w formie stacjonarnej i niestacjonarnej. Podczas studiów stacjonarnych co najmniej połowa programu kształcenia jest realizowana w postaci zajęć dydaktycznych wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów. Studia pierwszego stopnia dzielą się na zawodowe studia licencjackie (*rakendusõõppes*) i akademickie studia licencjackie (*bakalaureuseõppes*).

Zawodowe studia licencjackie prowadzone są w wyższych szkołach zawodowych lub na uniwersytetach. Czas trwania licencjackich studiów zawodowych wynosi od 3 lat do 4,5 roku. Po uzyskaniu tytułu licencjata (*bakalaureus*) można kontynuować naukę na studiach magisterskich, a później na doktoranckich. Podstawową różnicą między zawodowymi i akademickimi studiami licencjackimi jest praktyka zawodowa, która w wypadku studiów zawodowych zajmuje 30% całkowitego czasu studiów. Akademickie studia licencjackie prowadzone są w publicznych

¹⁹ Zob. szerzej: M.M. Blombergowa, *Znaczenie Uniwersytetu w Dorpacie dla kultury i nauki polskiej (przed 1917 r.)*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Archeologica” 1992, 17, s. 3; S.G. Isakow, J. Lewandowski (red.), *Uniwersytet w Tartu a Polacy. Rola dorpatczyków w polskiej nauce, kulturze i polityce XIX i XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999, s. 214.

²⁰ Higher Education Act Passed 20.02.2019, RT I, 19.03.2019, 12, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514092023001/consolide> (dostęp: 1.09.2023).

lub prywatnych uniwersytetach. Czas trwania studiów wynosi 3 lata. Uzyskanie akademickiego tytułu licencjata (bakalaureus) oznacza uzyskanie wykształcenia wyższego z dużą wiedzą teoretyczną.

Studia II stopnia dzielą się na studia magisterskie (magistriõppesse) i jednolite studia magisterskie (integreeritud bakalaureuse ja magistriõpe). Studia magisterskie umożliwiają pogłębienie wiedzy i nabycie zaawansowanych umiejętności w dziedzinie studiów. Czas trwania studiów wynosi 1–2 lata. Jednolite studia magisterskie łączą w sobie studia licencjackie i magisterskie, a całkowity czas ich trwania wynosi 5–6 lat. Studia III stopnia to studia doktoranckie (doktoriõppe), które w zależności od dziedziny najczęściej trwają 3–4 lata²¹.

W Estonii w roku szkolnym 2017/2018 działało 20 instytucji szkolnictwa wyższego o statusie publicznych i prywatnych wyższych uczelni. Wśród najważniejszych publicznych instytucji uniwersyteckich należy wymienić: Uniwersytet i Politechnikę w Tallinnie, Uniwersytet w Tartu, Estoński Uniwersytet Nauk Przyrodniczych, Estońską Akademię Sztuki oraz Estońską Akademię Muzyki i Teatru.

Ocena jakości kształcenia

Zgodnie z § 37 ustawy o szkolnictwie wyższym w celu oceny jakości szkolnictwa wyższego w instytucjach szkolnictwa wyższego przeprowadza się akredytację instytucjonalną i tematyczną ocenę jakości.

Oceny jakości szkolnictwa wyższego organizuje i przeprowadza Agencja ds. Jakości Szkolnictwa Wyższego zgodnie z zasadami międzynarodowymi. Obecnie oceną jakości kształcenia zajmuje się Estońska Agencja Jakości Edukacji (Estonian Quality Agency for Education, Eesti Hariduse Kvaliteediagentuur (HAKA)). HAKA (dawniej EKKK – Estonian Quality Agency for Higher and Vocational Education) powstała w 2009 roku (wówczas w ramach Fundacji Archimedes) w celu kontynuacji prac Estońskiego Centrum Akredytacji Szkolnictwa Wyższego. Od 1 sierpnia 2020 r. HAKA działa w ramach Urzędu ds. Edukacji i Młodzieży, organu administracji rządowej podlegającego Ministerstwu Edukacji i Badań Naukowych.

Agencja HAKA jest członkiem Europejskiego Stowarzyszenia na rzecz Zapewnienia Jakości Kształcenia w Szkolnictwie Wyższym (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA)²² oraz jest zarejestrowana w European Quality Assurance Register (EQAR)²³, co wiąże się z zapewnieniem zgodności

²¹ Zob. szerzej D. Dziewulak, *Ustroje szkolne państw członkowskich Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Biura Analiz Sejmowych, Warszawa 2020, s. 235 i n.

²² <https://www.enqa.eu/membership-database/#> (dostęp: 1.10.2023).

²³ <https://www.eqar.eu/register/agencies/> (dostęp: 1.10.2023).

z Standardami i Wytycznymi dotyczącymi zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego – EOSW (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area ESG 2015²⁴).

HAKA w swojej działalności czerpie z aktualnego know-how dostosowanego do lokalnego kontekstu i informuje interesariuszy o wynikach przeprowadzonych zewnętrznych ocen i analiz. Misją HAKA jest wspieranie rozwoju kultury jakości w dziedzinie edukacji oraz zwiększanie otwartości i konkurencyjności estońskiego społeczeństwa. W ocenie zewnętrznej działalności HAKA stwierdzono, że dalszym ciągu samodzielnie realizuje swoje działania i kluczowe zadania na rzecz zapewniania jakości kształcenia. HAKA jest ponadto niezależna w opracowywaniu zasad i procedur oceny jakości oraz w podejmowaniu decyzji oceniających. Jest czołowym centrum kompetencyjnym w zakresie zewnętrznej oceny instytucji edukacyjnych w Estonii²⁵.

Do kluczowych zadań HAKA należą:

- ❑ organizowanie i prowadzenie akredytacji instytucjonalnej w placówkach oświatowych prowadzących kształcenie wyższe; i ocenę jakości grup programowych studiów oraz
- ❑ wykonywanie innych funkcji powierzonych mu przez ustawodawstwo, w tym ocenę jakości grup programowych studiów w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

Akredytacja instytucjonalna oznacza zewnętrzną ocenę, w trakcie której sprawdzana jest zgodność zarządzania, organizacji pracy, działalności dydaktycznej i badawczej oraz środowiska nauczania, uczenia się i badań instytucji szkolnictwa wyższego z celami, zadaniami oraz planem rozwoju instytucji.

Ocena programowa jest inicjowana przez Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych i ma na celu przygotowanie decyzji i działań w zakresie polityki szkolnictwa wyższego lub oceny ich wpływu i realizacji, a także może być wdrażana w celu przekazania instytucji szkolnictwa wyższego informacji zwrotnej.

O otwarciu kierunku studiów w nowej grupie programowej uczelnia składa wnioski do Ministerstwa Edukacji i Badań Naukowych (MER). MER organizuje ocenę ekspercką wniosku i przesłanych danych, angażując Estońską Agencję Jakości Edukacji (HAKA) w ocenę jakości studiów. W celu wstępnej oceny programu studiów HAKA ocenia:

²⁴ https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf (dostęp: 1.10.2023).

²⁵ Agencje są oceniane co pięć lat. Ostatnia ocena zewnętrzna ENQA z 2017/18 r., <https://www.enqa.eu/review-database/external-review-report-of-ekka-2/> (dostęp: 1.10.2023). Obecnie HAKA jest w trakcie oceny, aktualny stan zob.: <https://haka.ee/en/agency-review-ekka/> (dostęp: 1.10.23).

- ❑ czy wymagania kwalifikacyjne stawiane wykładowcom ustalone przez placówkę edukacyjną oraz kwalifikacje wykładowców biorących udział w studiach są wystarczające;
- ❑ czy zasoby wymagane do przeprowadzenia badań są wystarczające;
- ❑ czy opisane efekty uczenia się są możliwe do osiągnięcia w ramach programu studiów i czy te efekty uczenia się odpowiadają wymogom prowadzenia studiów na poziomie szkolnictwa wyższego.

W centrum działań HAKA stawiane są prawa uczniów i osób uczących się do wysokiej jakości edukacji oraz niezawodność estońskiej edukacji na poziomie krajowym i międzynarodowym. Instytucje edukacyjne ponoszą główną odpowiedzialność za jakość edukacji i kształcenia uniwersyteckiego, a rolą HAKA jest kierowanie instytucjami edukacyjnymi i szkolnictwa wyższego w celu promowania ich wewnętrznej kultury jakości. Przez kulturę jakości w ramach prac HAKA rozumie się kulturę organizacyjną opartą na wartościach i porozumieniach jakościowych, która jest zorientowana na ciągłe doskonalenie jakości. Jakość definiuje się jako zgodność ze stale zmieniającymi się oczekiwaniami interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w obszarze edukacji i szkolnictwa wyższego (instytucje oświatowe, szkolnictwo wyższe, osoby uczące się, pracodawcy, państwo). We wszystkich działaniach HAKA akcentowany jest model ciągłego doskonalenia jakości, tj. PDCA (Plan, Do, Check, Act)²⁶.

Zakończenie

Rozwiązania dotyczące zapewniania jakości kształcenia istotnie wpływają na cały system szkolnictwa wyższego. Działania podejmowane w tym zakresie w Estonii realizują europejskie standardy jakości szkolnictwa wyższego.

System szkolnictwa wyższego w Estonii jest ściśle powiązany z otoczeniem zewnętrznym. Na jego specyfikę i jakość kształcenia mają wpływ standardy całego systemu edukacji i nauki oraz otoczenie społeczno-gospodarcze. W Estonii na tę charakterystykę duży wpływ ma realizowana polityka innowacyjności oraz informatyzacja w sferze działalności instytucji publicznych, w tym również edukacyjnych.

Specyfika estońskiego systemu szkolnictwa wyższego jest związana z warunkami demograficznymi, z którymi obecnie mierzy się również polski system szkolnictwa wyższego. Istotną wartością działań realizowanych w tym zakresie

²⁶ <https://haka.ee/en/organization/> (dostęp: 1.10.2023).

jest związek z otoczeniem zewnętrznym zorientowanym na rozwój innowacyjności, współpracę międzynarodową oraz informatyzację.

Bibliografia

- Blombergowa M.M., *Znaczenie Uniwersytetu w Dorpacie dla kultury i nauki polskiej (przed 1917 r.)*, „Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Archeologica” 1992, 17. <https://doi.org/10.18778/0208-6034.17.01>.
- Chlewicki M., Kędzierska A., Oranowski M., *Elektroniczna administracja w Estonii*, „Prace z zakresu myśli polityczno-prawnej oraz elektronicznej administracji. Wrocławskie Studia Erazmiańskie” 2010, 4.
- Dutta S., Lanvin B., Rivera León L., Wunsch-Vincent S., *Global Innovation Index 2022 What is the future of innovation-driven growth?*, 15th Edition, WIPO 2022.
- Dziewulak D., *Ustroje szkolne państw członkowskich Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Biura Analiz Sejmowych, Warszawa 2020. <https://doi.org/10.31268/d.dziewulak.2020.02>.
- European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Pesti, C., Randma-Liiv, T., Hammerschmid, G. et al., *Public administration characteristics and performance in EU28 – Estonia*, Hammerschmid, G.(editor), Thijs, N.(editor), Publications Office of the European Union, 2018, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/74735>
- Godłów-Legiędź J., *Szkolnictwo wyższe w procesie transformacji ustrojowej w Polsce a jakość kształcenia*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2016, t. XCVIII.
- Higher Education in Estonia*, Achimedes Foundation, Estonian Academic Recognition Information Centre, Tallin 2010.
- Isakow S.G., Lewandowski J. (red.), *Uniwersytet w Tartu a Polacy. Rola doradczyków w polskiej nauce, kulturze i polityce XIX i XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999.
- Korybski A., *Jakość kształcenia w szkolnictwie wyższym (perspektywa gry organizacyjnej)*, „Krytyka Prawa” 2018, 10(2). <https://doi.org/10.7206/kp.2080-1084.196>.
- Kos E.A., *Specyfika kształcenia nauczycieli wczesnej edukacji w Finlandii i Estonii. Podobieństwa i różnice*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2021, 16(2).
- Pokrzycka L. (2020). *Zdalne nauczanie w Estonii na przykładzie Uniwersytetu Technicznego w Tallinie*, „Zarządzanie Mediami” 2020, 8(3). <https://doi.org/10.4467/23540214ZM.20.030.12048>.
- Raś K., *Estonia jako lider w zwiększaniu cyberbezpieczeństwa*, „Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych” 2018, 68(1641).
- Schleicher A., *PISA 2018. Insights and Interpretations*, OECD 2019.
- Stawasz E., *Polityka innowacyjna*, [w:] K.B. Matusiak (red.), *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, PARP, Warszawa 2011.